

سوالات درس یک مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۲

۱) **تعاون یعنی چه ؟** تعاون یعنی همکاری و یاری رساندن به یکدیگر .

ص ۴

نکته: یکی از کارهایی که قرآن کریم به آن امر فرموده «تعاون» است. خداوند از ما خواسته که در کارهای نیک به یکدیگر کمک کنیم، اما در امور ناپسند گناه و ستمکاری، همکاری نکنیم

۲) **همکاری نکردن در گناه یعنی چه ؟** یعنی اینکه اگر کسی کار ناپسند یا گناهی انجام می دهد ما او را تشویق نکنیم یا طوری رفتار نکنیم که انگار با او موافق هستیم. همکاری نکردن در گناه، گاهی به این صورت است که مقدمه انجام آن گناه را برای خود یا دیگران فراهم نکنیم

۳) **جلوه ها و شکل های مختلف تعاون را نام ببرید ؟** اظهار دوستی و محبت ، همدلی و خوشحال کردن یکدیگر ، هدیه دادن ، کوشش برای صلح و آشتی میان مومنان ، عیادت از بیمار ، قرض دادن ، رفع مشکلات مردم و یاری رساندن به آنها در گرفتاری ها ، مشارکت برای رفع نیاز های مالی فقرا ، امر به معروف و نهی از منکر

ص ۵

۴) **همکاری و همدلی در خانواده چه نتیجه ای دارد ؟** باعث صمیمیت و محبت بیشتر بین اعضای خانواده می شود

۵) **تقسیم وظایف و مسئولیت ها در خانواده چه نتیجه ای دارد ؟** با تقسیم وظایف و مسئولیت ها ، هر عضوی از خانواده احساس می کند که مفید است و همه کارهای خانه بر دوش یک نفر قرار نمی گیرد

۶) **پیامبر اکرم (ص) و امامان بزرگوار در چه کارهایی با اعضای خانواده ی خود همکاری می کردند ؟** در کارهایی مانند دوشیدن شیر چارپایان ، آسیاب کردن گندم و جو و نظافت خانه ، همکاری می کردند

۷) چند نمونه از همکاری در مدرسه را بنویسید؟ همکاری در نظافت کلاس و مدرسه ، کمک به همکلاسی هایی که در درس ضعیف هستند ، همکاری در مراسم صبحگاهی

ص ۶

۸) همدلی و همکاری در بین افرادی که در یک محله زندگی می کنند چه نتیجه

ای دارد؟ علاوه بر ایجاد صمیمیت و همبستگی موجب می شود که کارها بهتر پیش برود.

۹) از جلوه های تعاون در محله چند مورد نام ببرید؟ عیادت از همسایه بیمار ، کمک و

خوشامدگویی به همسایه جدیدی که به محله نقل مکان نموده ، همکاری در نظافت و

پاکیزگی محله و مراقبت از اموال عمومی و همکاری در جشن ها یا مراسم مختلف از جلوه

های تعاون در محله است

سوالات درس دو مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۷

۱) **انفاق چیست؟** افراد از طریق بخشش مال، علم، توانایی‌ها و وقت خود به کسانی که نیازمند هستند، یاری می‌رسانند. به این بخشش انفاق می‌گویند.

نکته: هر کدام از موقعیت‌های زیر مربوط به یکی از شکل‌های **انفاق** است

۲) خانم احسانی و همسرش یک کارگاه تولیدی لباس دارند. آنها هر چند ماه یکبار تعدادی از لباس‌هایی را که می‌دوزند به نیازمندان هدیه می‌دهند و بخشی از درآمد خود را نیز برای افرادی بضاعت صرف می‌کنند.

۱) نرگس دانشجوی سال دوم دانشگاه است. او با مسئولان یک پرورشگاه که در آن کودکان بی سرپرست نگهداری می‌شوند، گفت‌وگو کرده و با هماهنگی آنها هفته‌ای چند ساعت به پرورشگاه می‌رود و در مراقبت از کودکان و انجام فعالیت‌های گروهی و مسابقات ورزشی با مددکاران همکاری می‌کند.

۴) آقای صدیقی، مردی چهل ساله و مهندس است. او نذر کرده که ماهی یکبار به آسایشگاه معلولان شهرشان برود و در حمام کردن افراد معلول به مددکاران آسایشگاه کمک کند.

۳) پروانه معلم است. او در ایام تابستان که مدارس تعطیل است هفته‌ای دو روز به روستای نزدیک محل زندگی‌اش می‌رود و برای بچه‌ها کلاس تشکیل می‌دهد. پروانه هم به کودکانی که مشکل وضع درسی دارند آموزش می‌دهد و هم به آنها کارهای هنری یاد می‌دهد.

ص ۸

نکته: گاهی افراد نیکوکار در قالب سازمان‌های مردم‌نهاد و مؤسسات خیریه به یاری نیازمندان یا حل برخی از مشکلات جامعه می‌پردازند.

۲) **چند نمونه از سازمان‌های مردم‌نهاد و مؤسسات خیریه که به یاری نیازمندان یا حل مشکلات جامعه می‌پردازند را نام ببرید؟** انجمن‌های حمایت از بیماران خاص، انجمن‌های نگهداری از معلولین و سالمندان، درمانگاه‌های خیریه، مؤسسات نگهداری و حمایت از ایتام و خیرین مدرسه‌ساز و کتابخانه‌ساز

نکته: همه‌ی سازمان‌های مردم‌نهاد و مؤسسات خیریه باید برای فعالیت‌های خود از وزارت کشور، مجوز بگیرند.

۳) **خیرین مدرسه ساز چه کسانی هستند؟** خیرین مدرسه ساز با استفاده از توانمندی های خود و دیگر افراد یا نهادهای نیکوکار به ساختن یا تعمیر و نوسازی و تجهیز مدارس می پردازند و این مدارس را به صورت رایگان در اختیار وزارت آموزش و پرورش قرار می دهند

ص ۹

نکته: یکی دیگر از اقدامات بسیار مهم به منظور انفاق و تعاون در جامعه، وقف است.

۴) **وقف چیست؟** از دیرباز افراد نیکوکار بناهایی مانند مدرسه علمیه، پل، کاروانسرا، آب انبار و حمام عمومی می ساختند تا مردم بتوانند از آنها استفاده کنند. گاهی نیز دستور می دادند از منافع و درآمدی که از فعالیتی در یک مکان حاصل می شود مثلاً از زمین کشاورزی یا کارگاه تولیدی، به افراد نیازمند کمک شود.

ص ۱۰

۵) **موقوفات چیست؟** به اموال و دارایی هایی که وقف می شود موقوفات می گویند.

نکته: کسی حق تصرف در موقوفات را ندارد یعنی تا ابد باید به همان صورت که واقف معین نموده است، استفاده شود.

نکته: یکی از انواع وقف، وقف گروهی یا خانوادگی است

۶) **وقف گروهی یا خانوادگی را تعریف کنید؟** در این نوع وقف ها، چند نفر یا اعضای یک خانواده که هریک به تنهایی توانایی کافی برای وقف ندارند، با مشارکت مالی یکدیگر، وقفی را انجام داده و به این ترتیب، همه در پاداش این کار نیک و خوشحال نمودن دیگران، شریک میشوند.

نکته: سازمان اوقاف و امور خیریه مسئولیت اداره موقوفات هر منطقه را به عهده دارد

ص ۱۱

۷) **شرکت تعاونی را تعریف کنید؟** هرگاه گروهی از مردم برای رفع نیازهای معیشتی و شغلی خود دور هم جمع شوند و بر طبق قانون تعاونی ها، در فعالیتی سرمایه گذاری و همکاری

کنند و در سود و زیان آن شریک شوند، در واقع یک شرکت تعاونی، تأسیس کرده اند و هر یک از آنها را عضو شرکت تعاونی می نامند.

۸) تفاوت شرکت های تعاونی و شرکت های غیر تعاونی در چیست ؟ در شرکت های

تعاونی همه افراد با هم برابر هستند یعنی هر کس با هر مقدار سرمایه (سهام) عضو شود ، یک حق رأی دارد . در حالی که در شرکت های غیر تعاونی ، هر کس سرمایه و سهامش بیشتر است قدرت بیشتری در تصمیم گیری ها دارد.

۹) هدف شرکت های تعاونی چیست؟ هدف شرکتهای تعاونی معمولاً حل مشکلات

اقتصادی و ایجاد رفاه و زندگی بهتر برای اعضای آن است و منافی نیز که از همکاری و فعالیت گروهی (جمع) حاصل میشود، به طور برابر و یکسان بین همه اعضا، توزیع میشود

سوالات درس سه مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۱۴

نکته: حکومت کشور ما جمهوری اسلامی است که به وسیله سه قوه ی مقننه، قضائیه و مجریه، زیر نظر مقام رهبری اداره می شود.

(۱) **قوه ی مجریه را تعریف کنید ؟** قوه ی مجریه همان دولت و سازمان های وابسته به دولت است

(۲) **رئیس قوه مجریه کیست و چه مسئولیت هایی بر عهده دارد ؟** ریاست قوه مجریه ، برعهده رئیس جمهور است که پس از مقام رهبری عالی ترین مقام رسمی کشور است و مسئولیت اجرای قانون اساسی و قوانین مصوب مجلس را بر عهده دارد

ص ۱۵

(۳) **رئیس جمهور چگونه انتخاب می شود ؟** رئیس جمهور برای مدت چهار سال با رأی مستقیم مردم انتخاب می شود و تنها برای یک دوره ی چهار ساله ی دیگر به صورت متوالی انتخاب مجدد او مانعی ندارد

نکته: کسانی که شرایط ریاست جمهوری دارند صلاحیتشان توسط شورای نگهبان تأیید می شود
نکته: حداقل سن رأی دهندگان هجده سال تعیین شده است

ص ۱۶

(۴) **تنفیذ را تعریف کنید؟** پس از آنکه رئیس جمهور با حداکثر آرای مردم انتخاب شد، برای شروع به کار، حکم وی توسط رهبر امضا و تنفیذ می شود.

(۵) **تحلیف (سوگند) را تعریف کنید؟** رئیس جمهور در مجلس شورای اسلامی با حضور نمایندگان مجلس و شورای نگهبان و رئیس قوه ی قضائیه در پیشگاه قرآن کریم سوگند یاد میکند که وظایف خود را به درستی انجام دهد

(۶) **رئیس جمهور و دولتی که تشکیل می دهد در برابر چه کسانی مسئول است ؟** در برابر ملت ایران ، رهبر و مجلس شورای اسلامی مسئول هستند و باید پاسخگو باشند

۷) هیئت دولت از چه کسانی تشکیل می شود؟ هیئت دولت از رئیس جمهور ، معاونان و وزیران تشکیل می شود

۸) وزیران چگونه انتخاب می شوند؟ رئیس جمهور در شروع کار خود، افرادی را به عنوان وزیر انتخاب و به مجلس معرفی میکند. در مجلس نمایندگان درباره ی هر وزیر رأی گیری می کنند. در صورتی که اکثریت نمایندگان مجلس به وزیری رأی اعتماد بدهند، او می تواند به عنوان وزیر، کار خود را شروع کند.

نکته: مراحل انتخاب و شروع به کار رئیس جمهور و دولت:

۱ داوطلب شدن

۱

۲ تایید صلاحیت توسط شورای نگهبان

۲

۳ تبلیغات انتخاباتی

۳

۴ کسب حداکثر آراء

۴

۵ تنفیذ

۵

۶ تحلیف (سوگند)

۶

۷ تشکیل کابینه (دولت)

۷

۹) وزیر چه کسی است؟ امور مختلف کشور را به بخشهایی تقسیم کرده اند و هر بخش را برعهده یک مسئول به نام وزیر گذارده اند

نکته: هر وزیر مسئول یک وزارتخانه است و ساختمانی که دفتر وزیر در آنجا قرار دارد، وزارتخانه نامیده می شود.

ص ۱۷

۱۰) هیئت دولت در طی سال چه کاری انجام می دهند؟ هیئت دولت در طی سال ، جلسات متعددی برگزار می کند و رئیس جمهور و وزیران در مورد مسائل مهم کشور و جهان

به بحث و گفتگو می پردازند و با مشورت یکدیگر ، به راه حل هایی می رسند و در مورد مسائل تصمیم گیری می کنند

نکته: مقر هیئت دولت و وزارتخانه ها در تهران پایتخت کشور است.

۱۱) (فعالیت ۳) بنویسید هر یک از موضوعات زیر که در زندگی روزمره با آن سروکار دارید، به کدام وزارتخانه مربوط میشود:

درس خواندن در مدرسه ← (وزارت آموزش و پرورش)

استفاده از اتوبان، بزرگراهها و جاده های بین شهرها در مسافرت ← (وزارت راه و شهر سازی)

رفتن به سینما و کتابخانه ← (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)

مراجعه به پزشک و بیمارستان ← (وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی)

مصرف آب و برق ← (وزارت نیرو)

سوالات درس چهار مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۱۸

نکته: منظور از شهروندان، اتباع یک کشوراند.

(۱) چه کسانی شهروند ایران محسوب می شوند؟ همه کسانی که تابعیت دولت جمهوری اسلامی را دارند ، چه شهری باشند ، چه روستایی و عشایر ، چه در داخل کشور زندگی کنند و چه در خارج از کشور ، شهروند ایران محسوب می شوند.

(۲) شهروندان در رابطه با دولت چه حقوق و مسئولیت هایی دارند ؟ آنها حق دارند از خدمات دولت در زمینه های مختلف بهره مند شوند و حق دارند آزادی بیان ، اظهار نظر و انتقاد داشته باشند . در عین حال شهروندان وظیفه دارند به قوانین و مقررات کشور احترام بگذارند و آنها را رعایت کنند ، با دولت مشارکت و همکاری صمیمانه داشته باشند ، مالیات خود را بپردازند و در هنگام جنگ از کشور دفاع کنند.

(۳) مهم ترین وظایف دولت بر اساس قانون اساسی چیست ؟ دولت موظف است شرایط و لوازم سواد و آموزش ، بهداشت ، شغل مناسب ، رفاه ، امنیت ، فرهنگ و اخلاق اسلامی را در جامعه فراهم کند . دولت همچنین وظیفه دارد تجهیزات زیر بنایی و خدمات عمومی مانند ساختن راه و جاده ، پل ، بیمارستان ، مسکن ، مدرسه ، سد ، مخابرات ، آب ، برق و گاز و ... را در کشور گسترش دهد .

نکته: اجرای قوانین و مصوبات مجلس (پس از تصویب مجلس شورای اسلامی) از وظایف مهم دولت است

(۴) وظایف رئیس جمهور را نام ببرید ؟ امضای قراردادهایی که بین ایران و کشورهای دیگر بسته می شود - وزیران را هدایت و بین آنها هماهنگی ایجاد می کند - امضای استوارنامه ی سفیران کشور ما و پذیرش استوار نامه ی سفیران سایر کشورها - اعطای نشان های دولتی

ص ۱۹

نکته: یکی از اقدامات دولتها، تنظیم لایحه در امور مختلف است. این لوایح برای تصویب و قانونی شدن به مجلس شورای اسلامی فرستاده می شود

نکته: نمایندگان مجلس شورای اسلامی بر فعالیت های دولت نظارت می کنند و حق سوال کردن از رئیس جمهور و وزرا و یا استیضاح آنها را دارند .

۵) چه کسانی حق سوال کردن از رئیس جمهور و وزرا را دارند و این کار توسط

چگونه انجام می شود؟ نمایندگان مجلس - نمایندگان ممکن است از عملکرد رئیس جمهور یا هریک از وزیران سوال کنند . در این صورت رئیس جمهور یا وزیری که از او سوال شده باید در مجلس حاضر شود و به سوال نمایندگان پاسخ دهد . گاهی ممکن است مجلس وزیری را استیضاح کند.

ص ۲۰

۶) دولت برای آموزش و پرورش چه هزینه هایی انجام می دهد؟ دولت برای ساختن

مدرسه و اداره ی آن، پرداخت هزینه های آب، برق، حقوق و دستمزد معلمان، مدیران و حقوق کارمندان ادارات آموزش و پرورش، تهیه و تولید کتابهای درسی و نظایر آن، باید مبالغی (پول هایی) هزینه کند

۷) درآمدهای دولت را می توان به سه بخش تقسیم کرد آنها را نام ببرید ؟

درآمدهای حاصل از صادرات نفت - درآمدهای حاصل از مالیات - سایر درآمدها

۸) دولت بیشتر درآمدهای خود را از چه راهی به دست می آورد؟ صادرات نفت

ص ۲۱

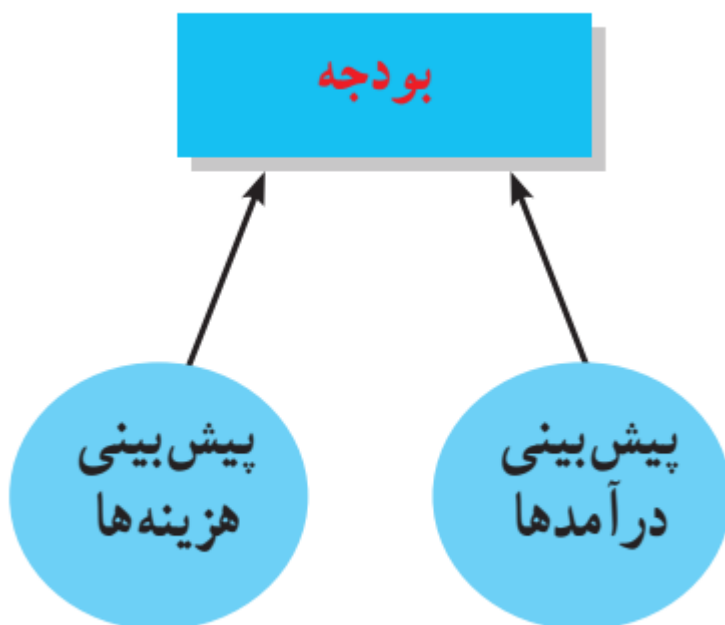
۹) **مالیات چیست؟** مالیات پولی است که بر طبق قانون ، افراد و موسسات به دولت می پردازند تا در جهت اداره ی امور کشور ، مورد استفاده قرار بگیرد.

۱۰) چند نمونه از سایر درآمدهای دولت را مثال بزنید ؟ درآمدی که دولت از بابت ارائه

خدمات برق ، آب ، گاز و تلفن به مردم به دست می آورد یا درآمدهای مربوط به خدماتی مانند صدور گواهینامه ی رانندگی ، سند مالکیت ، گذرنامه و نظایر آن یا درآمدهای ناشی از سرمایه گذاری در صنایع بزرگ از دیگر درآمدهای دولت هستند

۱۱) **بودجه را تعریف کنید**؟ بودجه به زبان ساده یعنی پیش بینی دخل و خرج دولت یا همان درآمدها و هزینه ها. بودجه سندی است که دولت در آن درآمدها و هزینه های یک کشور را برای یک سال معین می کند

۱۲) **نکته:** یکی از وظایف مهم دولت ها، تنظیم لایحه ی بودجه است. این سند باید در مجلس شورای اسلامی تصویب شود. علاوه بر آن، مجلس بر درآمدها و هزینه های دولت نظارت می کند

سوالات درس پنج مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۲۴

۱) نوجوانان چه گروه سنی را تشکیل می دهند؟ نوجوانان گروه سنی دوازده تا هجده سال را تشکیل می دهند

۲) در دوره نوجوانی افراد دچار چه تغییراتی می شوند؟ در این دوره افراد از نظر جسمانی دچار تغییراتی می شوند که به این تغییرات بلوغ می گویند. نوجوانان علاوه بر تغییرات جسمانی از نظر ذهنی و اجتماعی نیز تغییر می کنند

ص ۲۵

۳) ما نوجوانان چه حقوقی داریم؟ ما حق داریم درس بخوانیم، مطالعه کنیم، حرفه و مهارت بیاموزیم، به ورزش و هنر پردازیم، استعدادهای خود را بشناسیم و شکوفا کنیم، تفریح و شادی کنیم و از زندگی لذت ببریم.

۴) وظیفه یا مسئولیت ما نوجوانان چیست؟ ما وظیفه داریم از این دوره ی زندگی خود به خوبی استفاده کنیم و قدر امکاناتی را که خانواده و مدرسه در اختیار ما می گذارند بدانیم. باید هدف هایی برای زندگی خود داشته باشیم

۵) به چه دلیل در دوره ی نوجوانی افراد بیشتر در معرض آسیب های اجتماعی قرار می گیرند؟ در این دوره به دلیل برخی خصوصیات که در دوران بلوغ به وجود می آید افراد حساس ترند و ممکن است روحیه ی هیجانی و کنجکاوی آنها باعث شود که بیشتر در معرض آسیب های اجتماعی قرار بگیرند

۶) از جمله آسیب های اجتماعی که مشکلات زیادی برای افراد یک جامعه به وجود می آورد چیست؟ پرخاشگری و نزاع - اعتیاد

ص ۲۶

نکته: پرخاشگری و نزاع، نتیجه کنترل (مهار) نکردن خشم است.

۷) چه کسانی به افراد پرخاشگر تبدیل می شوند؟ افرادی که راه های درست ابراز خشم را یاد نگرفته و نمی توانند به طور معمول خشم خود را کنترل (مهار) کنند به افراد پرخاشگر تبدیل می شوند و ممکن است در بزرگسالی نیز به این رفتار ادامه دهند

۸) رفتارهای پر خاشگرا نه به چه شکل هایی مکن است بروز کند؟ آزار و اذیت، کتک زدن، مسخره کردن و تحقیر کردن دیگران، بی ادبی نمودن و ناسزا گفتن و شکستن و تخریب وسایل

ص ۲۷

۹) سه قاعده را که در هنگام خشم و عصبانیت باید به خاطر بسپاریم بیان کنید؟ نباید به وسایل یا اموال خودم و دیگران صدمه بزنم - نباید به دیگران صدمه بزنم - نباید به خودم صدمه بزنم

۱۰) وقتی ما از دست کسی عصبانی هستیم چه کارهایی باید انجام دهیم؟ به خدا پناه ببریم و با گفتن ذکر و نام و یاد خدا خود را آرام کنیم - نفس های عمیق بکشیم و از یک تا ده بشماریم - اگر نمی توانیم خود را آرام کنیم، محیط ناراحت کننده را ترک کنیم - برای آرام کردن خود از گفت و گو و مشورت با بزرگ ترها کمک بگیریم - خوبی های طرف مقابل را به یاد بیاوریم

۱۱) وقتی دیگری از دست ما عصبانی است چه کارهایی باید انجام دهیم؟ به آرامی از او سوال کنیم چرا از دست ما عصبانی است و علت چیست؟ - به حرف های طرف مقابل، خوب گوش کنیم و حرف های او را قطع نکنیم - اگر اشتباهی مرتکب نشده ایم، با آرامش توضیح دهیم و اگر اشتباهی کرده ایم عذر خواهی کنیم و راهی برای جبران اشتباه پیدا کنیم - اگر کسی از دست ما خیلی عصبانی است به طوری که حاضر به شنیدن حرف های ما نیست و ممکن است به ما صدمه بزند، فوراً صحنه را ترک کنیم و از بزرگ ترها کمک بخواهیم

ص ۲۸

نکته: یکی دیگر از آسیب هایی که در هر کشوری افراد و به ویژه جوانان را تهدید میکند، اعتیاد به مواد مخدر است

۱۲) مواد مخدر چیست؟ موادی هستند که مصرف آنها تغییراتی روی سیستم عصبی ایجاد می کند و باعث کم شدن هوشیاری و بی حسی و بی حالی می شوند اما پس از تمام شدن اثر آن روی مغز، فرد حال بسیار بدی پیدا می کند و مجبور است دوباره به سمت آن ماده برود

۱۳) چرا برخی افراد، گول میخورند و به سمت مواد مخدر گرایش پیدا می کنند؟ بعضی از افراد ادعا میکنند برای فرار از مشکلات به این سمت کشیده شده اند. - برخی از

نوجوانان و جوانان که جرأت و مهارت «نه گفتن» را ندارند، تحت تأثیر دیگران قرار میگیرند – بعضی دیگر از افراد از روی کنجکاوی یا خودنمایی و اینکه نشان دهند، دیگر بچه نیستند، سیگار و مواد مخدر را تجربه (آزمایش) می کنند

ابراهیم حسین پور

سوالات درس شش مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۳۰

۱) چه کسانی از نوجوانان در برابر آسیب ها و تهدیدات محافظت می کنند ؟ خود - خانواده - مدرسه - قانون

۲) هر فرد چگونه می تواند از خودش در برابر آسیب ها و تهدیدات محافظت کند ؟
هر فرد نسبت به بدن و روح و روان خود مسئول است و باید از اعمال و رفتاری که به سلامتی بدنی و روانی او لطمه می زند ، پرهیز کند . البته در این راه باید همیشه از خداوند متعال و انمه ی معصومین کمک بگیریم

۳) خانواده چگونه می تواند از فرزندان خود در برابر آسیب ها محافظت کنند ؟ پدر و مادر در تربیت و مراقبت فرزندان ، حق قانونی دارند . آنها حق دارند تا زمانی که فرزندانشان مستقل نشده اند بر فعالیت های آنها نظارت دقیق داشته باشند

۴) مدرسه چگونه می تواند از نوجوانان خود در برابر آسیب ها محافظت کند ؟
معلمان و مسئولان مدرسه نیز مانند پدر و مادر، مسئولیت مهم و قانونی مراقبت از نوجوانان را در برابر آسیبهای اجتماعی به عهده دارند. آنها نوجوانان را برای داشتن زندگی شایسته، تربیت می کنند.

۵) قانون چگونه می تواند از نوجوانان خود در برابر آسیب ها محافظت کند ؟ قانون از حقوق همه افراد از جمله نوجوانان حمایت میکند. نیروی انتظامی (پلیس) برای برقراری امنیت و حفاظت از مردم تلاش و با کسانی که قوانین را نقض کنند، برخورد میکند.

ص ۳۱

۶) اختلاف بین افراد جامعه به چه علت بوجود می آید؟ این اختلافات ممکن است در اثر آگاه نبودن و ندانستن قانون پیش بیاید و یا افرادی عمدا از قانون سرپیچی کنند

۷) قوه قضائیه را تعریف کنید. در هر جامعه ای باید نهادی وجود داشته باشد که عدالت اجتماعی را برقرار سازد، بر اجرای قوانین نظارت کند، با تخلفات برخورد کند و متخلفان را به مجازات برساند. این نهاد، «قوه ی قضائیه» است که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی افراد است

۸) رئیس قوه قضائیه توسط چه کسی و برای چند سال انتخاب می شود؟ بر طبق قانون اساسی، رئیس قوه قضائیه از سوی رهبر جمهوری اسلامی به مدت پنج سال انتخاب میشود

۹) رئیس قوه قضائیه باید چه ویژگی هایی داشته باشد؟ رئیس قوه قضائیه باید فردی مجتهد، عادل، آگاه به امور قضایی و مدیر و مدبر باشد

ص ۳۲

نکته: یکی از مهم ترین وظایف قوه قضائیه، حل کردن اختلافات مردم است.

۱۰) در اختلافات بین مردم بهتر است چه کاری انجام شود؟ بهتر است افراد سعی کنند در درجه اول از راه مسالمت آمیز و با گفت و گو موضوع را حل کنند و در این راه از افراد باتجربه تر و ریش سفیدان فامیل و شورای حل اختلاف محلّه کمک بگیرند و در صورتی که نتیجه ای حاصل نشد برای حل اختلاف به دادگاه مراجعه نمایند

۱۱) انواع دعاوی (اختلافات) را که در دادگاه مطرح می شود نام ببرید ؟ دعاوی

(اختلافات) کیفری - دعاوی (اختلافات) حقوقی

۱۲) دعاوی (اختلافات) کیفری را توضیح دهید و برای آن مثال بزنید ؟ مربوط به

اعمالی است که دادگاه برای فردی که مرتکب جرمی شده است ، مجازات تعیین می کند . مانند فردی که در مغازه با مشتری دیگر شروع به توهین و فحاشی و تهدید می کند . یا فردی که در منزل شخصی اش افراد بیمار را می پذیرد و از آنها حق ویزیت دریافت می کند و مجوز نظام پزشکی ندارد

نکته: به موجب قانون، فحاشی و افترا یا قدرت نمایی، جرم است و مجازات زندان دارد.

نکته: به موجب قانون، اگر کسی بدون داشتن مدرک، خود را پزشک، مهندس، وکیل و... معرفی کند و بخواهد از راه فریب دیگران، منافی را به دست آورد. «غصب عنوان» نموده و این کار، جرم است و مجازات زندان دارد

۱۳) دعاوی (اختلافات) حقوقی را توضیح دهید و برای آن مثال بزنید ؟ مربوط به

اعمالی است که دادگاه مجازاتی تعیین نمی کند بلکه افراد را ملزم می کند که تکالیفشان را انجام دهند یا حقوق قانونی دیگران را بدهند . مانند فردی که در هنگام ساختمان سازی به طور ناخواسته قسمتی از خانه همسایه مجاور را با لودر خراب کرده است یا اختلاف بین دو

نفر که یکی از آنها ادعا می کند بخشی از زمین کشاورزی شخص مقابل را خریده و در آن درختکاری نموده است اما نفر دوم میگوید مقدار زمین تصرف شده مطابق با سندی که تنظیم شده، نیست.

نکته: وقتی فردی در هنگام ساختمان سازی به طور ناخواسته قسمتی از خانه همسایه مجاور را با لودر خراب کرده است دادگاه، میزان ضرر و زیان را تعیین میکند و فرد باید خسارات را بپردازد

نکته: در اختلاف بین دو نفر که یکی از آنها ادعا می کند بخشی از زمین کشاورزی شخص مقابل را خریده و در آن درختکاری نموده است اما نفر دوم میگوید مقدار زمین تصرف شده مطابق با سندی که تنظیم شده، نیست. پس از رأی دادگاه، فردی که خطا کرده، باید حقوق دیگری را به او پس دهد

ص ۳۳

۱۴) قاضی در دادگاه چه کاری انجام می دهد و قاضی باید چه ویژگی هایی داشته

باشد؟ در دادگاه قاضی مدارک خواهان (شاکی) و خوانده را مطالعه می کند و از آنها می خواهد تا دلایل خود را بیان کنند. قاضی باید فردی عادل و آشنا با قوانین باشد.

نکته: در همه دادگاهها، افراد حق دارند فردی را به عنوان «وکیل» انتخاب کنند تا از حقوق آنها دفاع کند

۱۵) **وکیل چه کسی است؟** وکیل کسی است که در رشته ی حقوق درس خوانده و به قوانین آشناست و پروانه (اجازه نامه) وکالت دارد .

نکته: اگر کسی توانایی مالی نداشته باشد که وکیل بگیرد، میتواند از دادگاه درخواست وکیل کند. همچنین افراد میتوانند قبل از نوشتن شکایت در مجتمع های قضایی ، با مشاور حقوقی در آن مجتمع مشورت کنند تا بدانند چگونه شکایت خود را مطرح کنند.

ابراهیم حسین پور

سوالات درس هفت مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۳۶

- ۱) اهمیت ارتباط در زندگی انسان را بنویسید؟ ارتباط، انسان را قادر میکند تا خواسته ها و نیازهای خود را به دیگران منتقل کند
- ۲) از طریق ارتباط چه چیزهایی برای انسان میسر و فراهم می شود؟ محبت کردن، تبادل افکار و اعتقادات، تبادل اطلاعات، در میان گذاشتن احساسات (اندوه و خوشحالی و...)... حل کردن مسائل، درک کردن دیگران
- ۳) ارتباط را تعریف کنید. ارتباط یعنی جریان ارسال و دریافت پیام
- ۴) عناصر ارتباط را نام ببرید؟ و مثال بزنید؟ فرستنده (ارسال کننده پیام) - گیرنده دریافت کننده پیام) - پیام
- برای مثال وقتی به دوستی سلام می کنیم یا به او لبخند می زنیم، ما فرستنده پیام و دوستان گیرنده آن است و سلام یا لبخند هم پیام می باشد
- ۵) بازخورد چیست؟ اگر گیرنده به فرستنده پیامی بفرستد و او را متوجه کند که معنی پیام را دریافت کرده به این عمل بازخورد می گویند

ص ۳۷

- ۶) رسانه چیست؟ هر وسیله ای که پیامی را از فرستنده به گیرنده منتقل کند، رسانه نام دارد. نکته: در یک ارتباط کلامی، زبان یک رسانه است.
- ۷) رسانه چه چیزهایی را در بر می گیرد؟ بنابراین رسانه از ابزارهای مانند زبان تا ابزارهای چاپی (علائم، کتاب ها، روزنامه ها و مجلات و...) و ابزارهای الکترونیکی (تلفن، رادیو، تلویزیون، اینترنت و...) را در بر می گیرد.

ص ۴۰

- ۸) وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات چه خدماتی به مردم ارائه می دهد؟ این وزارتخانه خدمات پستی، مخابراتی، رادیویی، صدا و تصویر را به مردم ارائه می دهد و مسئولیت توسعه ی وسایل ارتباطی را در کشور بر عهده دارد

۹) علی دوستش حسین را از دور می بیند و با صدای بلند به او سلام می کند حسین هم در پاسخ به او دستش را به نشانه ی سلام بلند می کند . در این ماجرا هر کدام از موارد زیر را تعیین کنید.

پیام: سلام

گیرنده: حسین

فرستنده : علی

رسانه: زبان

بازخورد: بلند کردن دست به نشانه ی سلام

موفق باشید - حسین پور - دبیر مطالعات اجتماعی

سوالات درس هشت مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۴۱

- ۱) نمونه ای از کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در زندگی را نام ببرید ؟
تبلیغات - مکاتبه و ارتباط سریع با دیگران - فعالیت های علمی - کسب و کار - بهره گیری از خدمات دولت الکترونیکی - آموزش - امنیت و نظارت - عملیات بانکی - دسترسی به اخبار
- ۲) از فناوری اطلاعات و ارتباطات در تبلیغات چه استفاده ای می شود؟ فضای مجازی به علت مخاطبان فراوان ، محیط مناسبی برای تبلیغ است؛ از جمله تبلیغ برای محصولات یک کارخانه ایرانی یا تبلیغ برای یک فکر و باور درست.
- ۳) فناوری اطلاعات و ارتباطات چه کاربردی در مکاتبه و ارتباط سریع با دیگران دارد؟ با پست الکترونیک (ایمیل) می توان نامه نگاری کرد و فایل های متنی یا صوتی و تصویری را به همراه نامه ارسال نمود. با تلفن همراه نیز می توان به راحتی با دیگران مکالمه کرد یا برای آنها پیام فرستاد
- ۴) از فناوری اطلاعات و ارتباطات در فعالیت های علمی چه استفاده ای می شود؟ گاهی ممکن است برای جستجوی معنی یک لغت در دایره المعارف ها یا پیدا کردن مطلبی، وقت زیادی صرف کنیم، در حالی که با جستجو در اینترنت به راحتی و سرعت می توان مطلب مورد نظر را پیدا نمود.
- ۵) فناوری اطلاعات و ارتباطات چه کاربردی در کسب و کار دارد؟ از طریق اینترنت، می توانیم ویژگی های کالای موردنیاز خود را بررسی کنیم، تصویر کالاها را ببینیم و قیمت آنها را با هم مقایسه کنیم. پس از انتخاب، از طریق پایانه های فروش و با کارت اعتباری، می توانیم به صورت اینترنتی خرید کنیم.

ص ۴۲

- ۶) چند نمونه از خدمات دولت الکترونیک را بنویسید ؟ پرداخت قبض آب و برق و تلفن و ... به وسیله تلفن یا اینترنت - ثبت نام حج و زیارت - ثبت نام کنکور ، آگاهی از نتایج آزمون ها - صدور گواهینامه - رزرو یا خرید بلیت هواپیما ، قطار و ... - آگاهی از میزان مالیات تعیین شده و پرداخت آن و...

۷) از فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش چه استفاده ای می شود؟ اُستاد می

تواند با استفاده از وسایل ارتباطی نوین، از راه دور در چند کلاس تدریس کند و یا با دانشجویانش، همان طور که در کلاس به طور حضوری صحبت می کند، ارتباط برقرار کند.

۸) از فناوری اطلاعات و ارتباطات در امنیت و نظارت چه استفاده ای می شود؟ با

استفاده از تلویزیونهای مدار بسته، تلفن همراه و اینترنت می توان مکانهای مهم مثل فرودگاه ها، موزه ها، فروشگاههای بزرگ و... را واپایش (کنترل) کرد و جلوی اعمال خلاف یا سرقت را گرفت

۹) فناوری اطلاعات و ارتباطات چه کاربردی در عملیات بانکی دارد؟ افراد از طریق

تلفن، دستگاه خودپرداز و اینترنت می توانند به شبکه بانکی متصل شوند و کارهایی مانند واریز کردن پول به حساب دیگران، گرفتن موجودی، دریافت صورت حساب یا برداشتن پول از حساب خودشان را انجام دهند.

ص ۴۳

۱۰) توجه نکردن به منابع تولید و نشر خبری می تواند باعث چه چیزی بشود؟ توجه

نکردن به منابع تولید و نشر خبر، گاهی میتواند سبب تغییر یا انحراف در ذهن و افکار عمومی شود.

۱۱) استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات چه نتایجی دارد؟ بسیاری از این فناوری ها

موجب می شوند که در وقت و هزینه ها صرفه جویی شود، رفت و آمدها در شهرها کمتر شود و به علاوه بتوانیم در ۲۴ ساعت شبانه روز، و نه فقط در ساعاتی معین از این خدمات بهره مند شویم

۱۲) تأثیر وسایل ارتباط جمعی (رسانه های ارتباط جمعی) بر فرهنگ عمومی را

توضیح دهید. رسانه ها می توانند موجب شوند که مردم به شیوه های خاصی فکر کنند و یا وقایع را همان طور که آنها می خواهند ببینند. به عبارت دیگر رسانه ها روی باورها و افکار و رفتار انسا نها اثر می گذارند.

۱۳) اثرات منفی رسانه های ارتباط جمعی را بنویسید؟ امروزه بخش زیادی از وقت

مردم صرف تماشای تلویزیون یا استفاده از اینترنت می شود - افراد ممکن است تحت تأثیر صحنه های خشونت آمیز فیلم ها قرار بگیرند - برخی پایگاه های اینترنتی ممکن است، بی بندوباری های اخلاقی را در کاربران ترویج کنند - آگهی های بازرگانی مصرف گرایی را در

جامعه تشویق می کند - کم شدن تماس چهره به چهره افراد و کم شدن دید و بازدید های اقوام و دوستان - کم شدن گفت و گو بین اعضای خانواده

ص ۴۴

۱۴) آثار منفی تبلیغات و آگهی های تلویزیونی و اینترنتی را بنویسید. اثر تبلیغات از این نظر مهم است که آنها سعی می کنند راه و روش های مخصوصی برای لباس پوشیدن، غذا خوردن، خریدن اتومبیل، سرگرمی و... را به همه ی افراد جامعه انتقال دهند و آن روش ها را تبدیل به فرهنگ عمومی و سبک زندگی کنند.

۱۵) چند نمونه از تبلیغات غیر واقعی در رسانه ها را مثال بزنید. اینکه با خوردن یک نوشابه، انرژی شما چند برابری شود - با مصرف یک نوع کرم، زیبایی شما صد چندان می شود

۱۶) بازیهای رایانه ای ممکن است چه تاثیر منفی بر افراد داشته باشند؟ باعث می شود که خشونت گرایي تشویق شود و بعدها افراد، محیط واقعی را با محیط بازی اشتباه بگیرند

۱۷) برای جلوگیری از تاثیر منفی تبلیغات چه باید کرد؟ همه ی افراد باید یاد بگیرند وقتی فیلم ها یا پیامهای بازرگانی را می بینند، خوب فکر کنند، آنها را تجزیه و تحلیل کنند و به تاثیر آنها بر فکر و رفتار خودشان توجه داشته باشند.

ص ۴۵

۱۸) برای استفاده از فضای مجازی توجه به چه نکاتی ضروری است؟ برخی اطلاعاتی که در اینترنت وجود دارند، صحیح نیستند - عکس ها یا فیلم های خانوادگی خود را هرگز وارد اینترنت نکنید. - رمز عبور پست الکترونیک یا رمز کارت بانکی والدین و نظایر آنها را فاش نکنید. - مراقب خطرات وبگاه ها و کانال های دوست یابی باشید. - از ارتباط با افراد ناشناس در فضای مجازی پرهیز کنید. - از اعتماد بی جا به افراد، پرهیز کنید. - بدون تحقیق وارد کمپین ها نشوید. - خریدهای اینترنتی را با مشاوره بزرگ ترها انجام دهید.

موفق باشید - حسین پور - دبیر مطالعات اجتماعی

سوالات درس نه مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۴۸

نکته: شبه جزیره ی عربستان یا جزیره العرب در جنوب غربی آسیا واقع شده است

نکته: بخش وسیعی از شبه جزیره ی عربستان را بیابان ها و ریگزارها و قسمت دیگری را نواحی کوهستانی تشکیل می دهند

۱) **حجاز کجاست و کدام شهرها در این منطه قرار دارند ؟** حجاز از جمله مناطق

کوهستانی واقع در غرب جزیره العرب است و شهرهای مکه، یثرب (مدینه) و طائف در این منطقه قرار دارند.

۲) **چه عواملی باعث شده که اغلب ساکنان عربستان زندگی صحرا نشینی داشته**

باشند ؟ آب و هوای گرم و خشک و کمبود آب، باعث شده بود که اغلب ساکنان عربستان زندگی صحرا نشینی داشته باشند و از طریق پرورش تعداد کمی دام از جمله شتر، نیازهای روزانه ی خود را تأمین کنند

نکته: در یثرب و مخصوصاً در یمن، کشاورزی نیز رونق داشت

نکته: در میان دولت های یمنی پیش از اسلام، قرآن به قوم سبأ و قدرت سیاسی، نظامی و بازرگانی آن اشاره کرده است.

نکته: در زمان ظهور اسلام، مکه و یثرب دو ایستگاه مهم تجاری بر سر راه جنوب به شمال شبه جزیره به شمار می رفتند و برخی به تجارت مشغول بودند.

ص ۴۹

نکته: اوضاع و شرایط اجتماعی و فرهنگی مردم عربستان در دوران پیش از بعثت، به گونه ای بود که از آن به عصر جاهلیت یاد می شود

۳) **چند مورد از ویژگی های عصر جاهلیت را بنویسید.** اغلب عرب ها بت می پرستیدند و

کعبه، خانه ی خدا را از بت های گوناگون پر کرده بودند - اعراب در دوران جاهلیت بهره ی چندانی از علم و دانش نداشتند - زنان اغلب از مقام و موقعیت پایینی برخوردار بودند و برخی مردان حتی از داشتن فرزند دختر احساس حقارت می کردند. - اعراب جاهلی نسبت به قبیله ی خود تعصب شدید و کورکورانه ای نشان می دادند. - تعصب قبیله ای موجب بروز کینه و

حس انتقام جویی در میان قبایل مختلف عرب شده بود و جنگ و خونریزی های پیاپی را به دنبال داشت

۴) چه عواملی باعث گسترش درگیری های قبیله ای و رواج غارتگری در میان

اعراب جاهلی بود؟ تعصب قبیله ای موجب بروز کینه و حس انتقام جویی در میان قبایل مختلف عرب شده بود و جنگ و خونریزی های پیاپی را به دنبال داشت. از سوی دیگر کمبود غذا و سایر نیازهای زندگی نیز عامل دیگری برای گسترش درگیری های قبیله ای و رواج غارتگری بود.

۵) چرا حضرت محمد (ص) را محمد امین می خواندند؟ آن حضرت تحت تأثیر محیط

آلوده به شرک و فساد مکه قرار نگرفت و چنان به پاکدامنی و درستکاری مشهور شد که او را محمد امین می خواندند

۶) حضرت محمد (ص) پیش از بعثت (به پیامبری رسیدن) چه محلی را برای عبادت

برمی گزید و چه زمانی و چگونه به پیامبری رسید؟ حضرت محمد (ص) کوه های اطراف مکه و از جمله غار حرا را برای عبادت بر می گزید و اوقات زیادی را در آنجا می گذراند. در ۲۷ رجب سالی که آن حضرت به ۴۰ سالگی رسیده بود، فرشته وحی در غار حرا بر او نازل شد و فرمان پیامبرش را از جانب خداوند ابلاغ کرد

۷) نخستین کسانی که به رسول خدا ایمان آوردند چه کسانی بودند؟ حضرت علی (ع)

و حضرت خدیجه (ع)

نکته: حضرت خدیجه همسر پیامبر و از زنان ثروتمند مکه بود و تمام دارایی خود را در راه نشر اسلام، کمک به فقیران و آزادی بردگان خرج کرد.

۸) رسول خدا در آغاز بعثت چه کرد؟ رسول خدا در آغاز بعثت به صورت فردی و پنهانی

مردم را به پرستش خدای یگانه و ایمان به روز رست اخیز دعوت می کرد. در نتیجه ی این دعوت، تعدادی از مردم مکه به اسلام ایمان آوردند.

ص ۵۰

۹) پیامبر پس از سه سال مأموریت مخفیانه چه کرد (دعوت آشکارای مردم به سوی

اسلام توسط پیامبر را توضیح دهید)؟ پس از سه سال، پیامبر مأموریت یافت نخست خویشان و نزدیکان و سپس عموم مردم را آشکارا به اسلام دعوت نماید. در این مرحله از دعوت،

رسول خدا علاوه بر آنکه مردم را به عبادت خدای یکتا فرا می خواند ، پرستش بت ها را نکوهش می کرد و از سرانجام بد کافران سخن می گفت

۱۰) چه کسانی از گسترش دین اسلام دچار بیم و هراس شدند ؟ اشراف مکه به ویژه

بزرگان قبیله قریش مانند ابولهب ، ابوجهل و ابوسفیان که بر مکه حکومت می کردند از گسترش دین اسلام و مخالفت آشکار آن با افکار و عقاید جاهلی ، دچار بیم و هراس شدند .

۱۱) مشرکان پس از آنکه نتوانستند ابوظلب را در پشتیبانی از رسول خدا منصرف کنند

به چه شیوه ای روی آوردند ؟ آنان نخست به حضرت محمد(ص) پیشنهاد کردند که ریاست قبیله و قوم و دریافت ثروت فراوان را بپذیرد و از عقاید خود دست بردارد ولی وقتی پیامبر نپذیرفت تصمیم گرفتند ایشان و مسلمانان را مورد آزار و شکنجه قرار دهند

ص ۵۱

۱۲) از جمله مسلمانانی که زیر شکنجه های طاقت فرسای مشرکان قرار گرفتند چه

کسانی بودند ؟ یاسر و همسرش سمیه و پسرشان عمار و نیز بلال حبشی از جمله این افراد بودند. یاسر و سمیه زیر شکنجه های طاقت فرسای مشرکان به شهادت رسیدند. این زن و شوهر، نخستین شهیدان راه اسلام بودند

نکته: یاسر و همسرش سمیه نخستین شهیدان راه اسلام بودند

نکته: آزار و اذیت مشرکان نسبت به پیروان اسلام آن قدر افزایش یافت که پیامبر از مسلمانان خواست به حبشه مهاجرت کنند.

۱۳) چرا مشرکان تصمیم به تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان گرفتند و این تحریم

شامل چه مواردی بود ؟ زیرا متوجه شدند با شکنجه و سرکوب نمی توانند مانع گسترش اسلام شوند ، تصمیم گرفتند مسلمانان را تحریم کنند ، از این رو عهدنامه ای را امضا کردند که بر اساس آن هر گونه خرید و فروش و رابطه ی اجتماعی (ازدواج) با پیروان اسلام ممنوع شده بود

۱۴) پس از تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان ، رسول خدا و یارانش چه کردند ؟

به پیشنهاد ابوظالب به یکی از درّه های اطراف مکه به نام شعب ابوظالب پناه بردند . آنها حدود سه سال شرایط بسیار سختی را در این درّه تحمل کردند.

۱۵) بخش عمده ای از امت سازی پیامبر در مکه به چه شکل انجام می شد؟ تربیت

فکری و عملی یکایک پیروان خویش و مهیا کردن آنها برای ایجاد حکومت اسلامی

نکته: در نگاه الهی، سیاست از دیانت جدا نیست و تمامی پیامبران در صورت فراهم بودن زمینه، به تشکیل حکومت اسلامی اقدام می نمودند.

نکته: حضرت محمد(ص) چند روز پس از خروج از مکه، در میان استقبال و شادی مسلمانان به یثرب رسید. از آن پس، نام یثرب به مدینه النبی، یعنی شهر پیامبر تغییر داده شد.

۱۶) انصار به چه کسانی گفته می شد؟ در تاریخ اسلام به گروهی از ساکنان یثرب که با

پیامبر(ص) پیمان بستند و آن حضرت را یاری کردند انصار (یاری کنندگان) می گویند

۱۷) مهاجرین به چه کسانی گفته می شد؟ گروه دیگری از مسلمانان که اموال و دارایی خود را رها نمودند و از مکه به مدینه رفتند، به مهاجرین (هجرت کنندگان) معروف هستند

۱۸) مهم ترین اقدامات پیامبر پس از ورود به مدینه چه بود؟ تاسیس مسجد - پیمان

برادری به جای تعصب قومی و قبیله ای - پیمان نامه ی سیاسی -

نکته: نخستین اقدام مهم پیامبر پس از ورود به مدینه، ایجاد مسجدی برای انجام امور عبادی، اجتماعی، علمی و سیاسی بود.

۱۹) مسجدی که پیامبر در مدینه ساخت چگونه مکانی بود؟ مسجد علاوه بر آنکه مکانی

برای عبادت و اجرای مراسم مذهبی به شمار می رفت، مرکزی برای مشورت و تصمیم گیری

درباره ی امور سیاسی و نظامی نیز بود، مسجد همچنین کانون اصلی سواد آموزی و فراگیری علم و دانش محسوب می شد

۲۰) پیمان برادری بین مسلمانان توسط پیامبر به چه علت انجام شد؟ مسلمانان ساکن

مدینه یعنی مهاجرین و انصار از قبایل مختلف بودند. بعضی از این قبایل در گذشته نسبت به

هم کینه و دشمنی شدیدی داشتند. پیامبر به منظور ایجاد محبت و دوستی بین مسلمانان،

آنها را دو به دو با یکدیگر برادر اعلام کرد. این کار پیامبر گامی در جهت ایجاد امت اسلامی

بود.

نکته: رسول خدا، علی بن ابی طالب (حضرت علی (ع) را به برادری خود برگزید.

۲۱) پیمان نامه ی سیاسی که پیامبر با قبایل یهودی ساکن مدینه بست را توضیح دهید.

پیامبر لازم می دانست میان ساکنان مدینه اتحاد سیاسی برقرار شود . از این رو پیمان نامه ای تنظیم شد و مسلمانان و یهودیان متعهد شدند که به آن عمل کنند . تدوین و امضای این پیمان نامه ، در واقع اعلام رسمی تأسیس حکومت اسلامی به رهبری پیامبر در شهر مدینه بود .

نکته: از جمله جهاد ابتدایی در زندگانی پیامبر اکرم به عنوان نمونه به جنگ بدر اشاره می کنیم.

۲۲) جنگ های زمان پیامبر به دو دسته تقسیم می شدند آنها را نام ببرید. غزوه - سریه

۲۳) آیا پیامبر برای کشورگشایی و به دست آوردن غنیمت اقدام به جنگ می

کرد؟ چرا؟ خیر - در جنگ های اُحد و خندق این مسلمانان بودند که مورد حمله ی

مشرکان قرار گرفتند و ناگزیر شدند از خود دفاع کنند . برخی جنگ ها نیز برای دفع تهدیدهای خطرناک دشمنان رخ داد ، برای نمونه پس از آنکه برخی قبایل یهود پیمان شکنی کردند و با مشرکان علیه مسلمانان متحد شدند ، پیامبر ناگزیر شد با آنان نبرد کند.

۲۴) پیامبر همواره پیروانش را در جنگ ها به چه چیز سفارش می کرد ؟ به رعایت اصول

اخلاقی و ارزش های انسانی در جنگ ها توصیه می نمود ، او به ویژه سفارش می کرد با

اسیران خوش رفتاری نمایند و از تخریب و غارت اموال مردم در جنگ پرهیز کنند. آن حضرت همچنین مراقب بود که مسلمانان همانند مشرکان رفتار کنند

۲۵) چرا پیامبر به فرمانروایان کشورهای مختلف نامه نوشت و آنان را به اسلام دعوت

کرد ؟ از آنجایی که هدف دین اسلام هدایت همه ی مردم جهان است ، پیامبر به فرمانروایان

کشورهای مختلف از جمله ایران، روم، مصر و حبشه نامه نوشت و آنان را به اسلام دعوت کرد

ص ۵۴

۲۶) پیامبر در واقعه ی غدیر خم چه کرد ؟ پیامبر در حضور زائران خانه خدا دست علی(ع) را

بالا برد و فرمود : ای مردم هر کس که من پیشوای او هستم ، پس این علی پیشوای اوست .

خداوندا دوستداران او را دوست بدار و دشمنانش را دشمن باش

موفق باشید - حسین پور - دبیر مطالعات اجتماعی

سوالات درس ده مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۵۵

۱) ماجرای سقیفه ی بنی ساعده چه بود؟ پس از رحلت رسول خدا و در حالی که علی(ع) و شماری از اصحاب مشغول خاک سپاری آن حضرت بودند تعدادی از انصار و مهاجرین در محلی به نام سقیفه بنی ساعده گرد آمدند و درباره جانشینی پیامبر به گفتگو پرداختند. هر دو گروه با نادیده گرفتن وصیت پیامبر در غدیر خم مدعی بودند که خلافت و جانشینی رسول خدا حق آنان است

۲) ابوبکر چگونه به خلافت رسید؟ با توجه به اینکه از گذشته میان انصار رقابت و اختلاف وجود داشت. جمعی از حاضران در سقیفه، با ابوبکر که یکی از مهاجرین کهنسال بود بیعت کردند و بدین ترتیب وی به عنوان خلیفه اول شناخته شد

۳) چرا حضرت علی(ع) در ابتدای خلافت ابوبکر سکوت کرد؟ به خاطر حفظ اسلام سکوت کرد

۴) ابوبکر(خلیفه اول) چند سال خلافت کرد؟ و چه کسی را به جانشینی خود

برگزید؟ خلیفه اول حدود دو سال خلافت کرد. او پیش از آنکه از دنیا برود، عمر بن خطاب را به جانشینی خود برگزید

۵) عمر چند سال حکومت کرد و چه مناطقی را تصرف نمود؟ عمر در دوران ده ساله حکومت خود کار فتوحات را که از اواخر دوران خلافت ابوبکر آغاز شده بود با جدیت دنبال کرد. سپاهیان اعزامی از سوی خلیفه دوم، علاوه بر بخش وسیعی از ایران، کشورهای سوریه، لبنان، فلسطین و مصر را نیز فتح کرد

ص ۵۶

۶) عثمان چگونه به خلافت رسید و در زمان او اوضاع کشور چگونه بود؟ عثمان

خلیفه سوم توسط شورای که عمر تعیین کرده بود به خلافت رسید. در زمان او بر خلاف دو خلیفه نخست، زندگی تجملاتی و شیوه اشرافی رواج یافت و اطرافیان و کارگزاران خلیفه با ثروت به دست آمده از فتوحات به خوش گذرانی مشغول شدند

نکته: خاندان بنی امیه که تا هنگام فتح مکه، با اسلام و پیامبر مخالفت و دشمنی ورزیده بودند، در دوران خلافت عثمان به مقامهای مهم دست یافتند و بر بیت المال مسلمانان مسلط شدند

۷) **چرا عثمان بعضی از یاران نزدیک پیامبر را مجازات و تبعید می کرد ؟ عثمان**
جمعی از صحابه و یاران نزدیک پیامبر مانند ابوذر ، عمار و مالک اشتر را به دلیل آنکه از او و اطرافیانش انتقاد می کردند ، مجازات و تبعید کرد

۸) **عاقبت عثمان چه شد ؟** عملکرد اطرافیان خلیفه سوم نارضایتی گروهی از مسلمانان را برانگیخت . آنان از نقاط مختلف به مدینه آمدند و اعتراض خود را نسبت به عملکرد عاملانش اعلام کردند . امام علی (ع) تلاش زیادی کرد که مخالفان را آرام کند و مانع بروز درگیری و خونریزی شود ، اما سرانجام معترضان خشمگین به خانه خلیفه هجوم بردند و او را کشتند

۹) **امام علی (ع) در کجا به دنیا آمد و دوران کودکی و نوجوانی او چگونه سپری شد ؟** امام علی (ع) فرزند ابوطالب در کعبه به دنیا آمد . آن حضرت دوران کودکی و نوجوانی را در خانه ی حضرت محمد (ص) و تحت تربیت وی به سر برد

۱۰) **چه عاملی سبب شد که پیامبر بدون هیچ آسیبی مکه را به سوی مدینه ترک کند**
؟ شهادت و فداکاری علی (ع) و خوابیدن در بستر رسول خدا، سبب شد که پیامبر بدون هیچ آسیبی از مشرکان، مکه را به سوی مدینه ترک کند

۱۱) **در دوران خلافت سه خلیفه ی قبلی حضرت علی (ع) چه می کرد ؟** حضرت علی (ع) به تفسیر قرآن، تربیت شاگردان و پاسخ گویی به سوالات دینی مردم می پرداخت . همچنین ایشان به عمران و آبادی و احداث نخلستان ها توجه زیادی داشت

۱۲) **حضرت علی (ع) چگونه به خلافت رسید ؟** پس از کشته شدن عثمان ، مردم دریافتند که جامعه اسلامی بی سرپرست مانده است . بسیاری از مهاجرین و انصار خواهان بیعت با علی (ع) شدند ، اما آن حضرت تمایلی به پذیرش خلافت نداشت . سرانجام با اصرار زیاد مردم امام علی (ع) منصب خلافت را پذیرفت

۱۳) **چه عواملی موجب مخالفت و دشمنی ریاست طلبان و ثروت اندوزان با علی (ع) شد؟** و چه جنگ هایی را بر آن حضرت تحمیل کردند ؟ اصرار علی (ع) بر عمل به قرآن و سنت پیامبر و اجرای عدالت موجب مخالفت و دشمنی ریاست طلبان و ثروت اندوزان شد . این گروه چون اطمینان یافتند که امام به دلخواه آنان عمل نخواهد کرد به فتنه جویی پرداختند و سه جنگ جمل ، صفین و نهروان را بر آن حضرت تحمیل کردند.

۱۴) ماجرای جنگ جمل را توضیح دهید؟ از آنجا که امام علی (ع) هیچگونه تمایلی به جنگ و خونریزی میان مسلمانان نداشت، کوشید ابتدا با نصیحت بیعت شکنان و اتمام حجت با آنان از جنگ جلوگیری کند اما شورشیان اقدام به جنگ کردند. امام در جنگ جمل بیعت شکنان را شکست داد

۱۵) ماجرای جنگ صفین را توضیح دهید؟ در جنگ صفین امام علی (ع) به مقابله با سپاه معاویه رفت و آنها را ظالمین نامید. پایداری یاران حضرت علی (ع) به ویژه مالک اشتر آثار شکست را بر چهره ی سپاه ستمگر آشکار ساخت. اما در آخرین لحظات، نیرنگ عمروعاص مانع پیروزی سپاهیان امام علی (ع) شد

نکته: حضرت علی (ع) حدود ۵ سال مطابق تعالیم اسلام و روش (سنت) حضرت محمد (ص) حکومت کرد

۱۶) چرا حضرت علی (ع) شهر کوفه را مرکز خلافت خود قرار داد؟ امام در ابتدای حکومت خود، برای دفع تهدیدات بیعت شکنان و دشمنان عدالت از مدینه رهسپار عراق شد و شهر کوفه را مرکز خلافت خود قرار داد

۱۷) مهم ترین ویژگی ها و دستاوردهای حکومت حضرت علی (ع) را نام ببرید؟
حکومت داری مبتنی بر دستورات قرآن و سنت رسول خدا (ص) - اصلاح بسیاری از انحرافات که در دین به وجود آمده بود - خدمات اقتصادی فراوان، با وجود فتنه ها و جنگ های تحمیلی متعدّد - اقتدار و ایستادگی در عین مظلومیت فردی و اجتماعی - ساده زیستی و مقابله با اشرافی گری - تأکید بر عدالت - برگزیدن افراد صالح به حکومت ولایات - تلاش برای وحدت و انسجام اجتماعی

۱۸) عدالت در دوران حکومت امام علی (ع) چگونه بود؟ در حکومت امام علی (ع) تمامی مسلمانان از احترام و حقوق برابر برخوردار بودند. امام در توزیع بیت المال هیچ مسلمانی را بر مسلمان دیگر برتری نمی داد و برای عرب و غیرعرب سهمی یکسان در نظر می گرفت

۱۹) علت مخالفت معاویه با امام علی (ع) را بنویسید. معاویه پسر ابوسفیان که از زمان خلافت عمر حاکم شام (سوریه ی امروزی) بود، اعلام کرد در صورتی از امام اطاعت می کند

که حکومت شام و مصر به او واگذار شود؛ اما امام با شناختی که از دشمنی امویان با اسلام و پیامبر داشت فرمود: خداوند دوست ندارد که من گمراه کنندگان را یاور خود قرار دهم.

ص ۵۹

نکته: پس از شهادت امیر مؤمنان در ۲۱ رمضان سال ۴۰ ه.ق، مردم کوفه با امام حسن (ع) بیعت کردند.

۲۰) چرا امام حسن (ع) ناچار شد پیشنهاد صلح معاویه را بپذیرد؟ معاویه با وعده های پول و مقام، فرماندهان سپاه امام حسن مجتبی (ع) را فریب داده و جذب خود نموده بود.

۲۱) معاویه چگونه فردی بود؟ او سیاستمداری فریبکار بود و با دادن پول و مقام، اشخاص با نفوذ و قدرتمند را جذب خود می کرد.

نکته: عمروعاص یکی از افرادی بود که معاویه با دادن پول و مقام جذب خود کرده بود؛ عمروعاص که به طمع دست یافتن به حکومت مصر به معاویه پیوسته بود، نقش مهمی در جلوگیری از شکست معاویه در جنگ صفین داشت

۲۲) آیا معاویه به تعهدات خود در پیمان صلح با امام حسن (ع) پایبند ماند؟ توضیح

دهید. خیر - به دستور او بر منبر و در خطبه های نماز جمعه به امام علی (ع) بدگویی می شد. یاران و پیروان آن حضرت مورد آزار و شکنجه قرار می گرفتند. معاویه همچنین با توطئه ای، امام حسن (ع) را به شهادت رساند. او همچنین فرزندش یزید را به جانشینی خود، انتخاب و خلافت را موروثی کرد

ص ۶۰

۲۳) یزید چگونه فردی بود؟ یزید مانند جوانان دوران جاهلیت رفتار می کرد. ظلم و فساد آشکار او در جهان اسلام شهرت داشت.

۲۴) چرا امام حسین (ع) از مدینه راهی مکه شد؟ امام حسین (ع) که نمی خواست با یزید بیعت نماید، با خانواده و بستگان خود از مدینه راهی مکه شد. امام قصد داشت که در پناه خانه ی خدا و با استفاده از ایام حج، مردم را برای مخالفت با حکومت ستمکار و فاسد یزید آماده کند

نکته: مردم کوفه که از حرکت امام حسین (ع) به سوی مکه آگاه شده بودند با نوشتن نامه های فراوان، ایشان را به آن شهر دعوت کردند. امام نخست اعتنایی به آن نامه ها نکرد، اما با اصرار کوفیان، پسر عموی خود مسلم بن عقیل را روانه ی آنجا کرد.

ص ۶۱

نکته: یزید با شنیدن اخبار کوفه، عبیدالله بن زیاد را که مردی سنگدل و خون ریز بود به حکومت آنجا منصوب کرد

۲۵) امام حسین (ع) در وصیت نامه ی خویش هدف از قیام خود را چه چیزی اعلام کرد ؟ هدف من اصلاح امت جدم رسول الله، امر به معروف و نهی از منکر و پیاده کردن سیره ی رسول الله و پدرم علی بن ابیطالب است

۲۶) نقش حضرت زینب (س) بعد از واقعه ی کربلا چه بود؟ حضرت زینب (س) پس از شهادت برادر خود، در دوران اسارت با سخنرانی های روشنگرانه، اهداف قیام کربلا و چهره ی واقعی حکومت ستمکار بنی امیه را برای همگان آشکار کرد.

موفق باشید - حسین پور - دبیر مطالعات اجتماعی

سوالات درس یازده مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۶۴

نکته: هنگام ظهور اسلام در شبه جزیره ی عربستان، خسرو پرویز بر ایران، حکومت می کرد. او دعوت پیامبر(ص) را برای قبول اسلام نپذیرفت

(۱) **اوضاع ایران در آستانه ی حمله اعراب مسلمان چگونه بود؟** وقتی خسرو پرویز به دست پسر خود به قتل رسید، رقابت و دشمنی در درون دربار ساسانی، بیشتر شد - شورش های فرماندهان و دخالت های آنها در رقابت های سیاسی، روحیه سپاهیان را تضعیف کرده و توان جنگی آنان را کاهش داده بود - مردم به دلیل وجود نظام طبقاتی، بی عدالتی ها و تبعیض های اجتماعی و مالیات های سنگین از حکومت ساسانیان ناراضی بودند - بر اثر طغیان رودهای دجله و فرات زمین ها و مزارع حاصلخیز از بین رفت - قحطی و شیوع بیماریهای طاعون و وبا اوضاع را بدتر کرد

ص ۶۵

نکته: ابوبکر خلیفه ی اول، فرمان حمله به مرزهای حکومت ساسانیان و امپراتوری روم شرقی را صادر کرد

نکته: در زمان خلافت عمر، بخش اعظم ایران به دست اعراب مسلمان فتح شد.

(۲) **نبرد قادسیه را توضیح دهید؟** ارتش ساسانی در نبرد قادسیه از سپاه مسلمانان که روحیه بالاتر و انگیزه بیشتری داشت شکست خورد. در این جنگ، رستم فرخ زاد فرمانده سپاه ساسانی کشته شد و مدتی بعد تیسفون پایتخت ساسانیان با غنائم بسیار به تسخیر اسلام درآمد

(۳) **سلسله ی ساسانی چگونه سقوط کرد؟** در نبردی که در نهاوند رخ داد، ضربه نهایی بر پیکر ارتش ساسانی وارد شد، به طوری که یزدگرد سوم، آخرین پادشاه ساسانی، دیگر نتوانست سپاهی را برای مقابله با اعراب مسلمان گردآوری کند. پس از جنگ نهاوند، شهرها و ولایات ایران یکی پس از دیگری به تصرف مسلمانان درآمدند. سرانجام با ورود سپاه اسلام به خراسان، یزدگرد سوم به دست آسیابانی در مرو به قتل رسید و امپراتوری ساسانی که بیش از چهارصد سال بر ایران فرمانروایی کرده بود، به پایان رسید.

۴) هنگام حمله ی اعراب مسلمان مردم ایران چه کردند؟ به دلیل ظلم های صورت گرفته از سوی حکومت ساسانی، مردم نه تنها حکومت را برای مقابله با سپاه اسلام یاری نمی کردند بلکه پادشاه خود را نیز کشتند

ص ۶۶

۵) اوضاع ایران در دوره خلافت امویان (بنی امیه) چگونه بود ؟ امویان حکومت خود را بر پایه خشونت و ظلم بنا نهادند و چندان به دستورات دینی پای بند نبودند. - اشراف و سران قبایل عرب ، بر بیشتر ولایات ایران حکومت می کردند - بنی امیه به قوم و نَسب خود ، فخر فروشی می کردند - قوم عرب را برتر و شریف تر از سایر اقوام می پنداشتند - اقوام غیر عرب از جمله ایرانی ان مورد تحقیر و توهین قرار می گرفتند - ایرانیان اجازه نداشتند مقام و منصب های مهم مانند حکومت ولایات یا فرماندهی سپاه را عهده دار شوند

نکته: مرکز خلافت امویان در شهر شام (دمشق امروزی) بود

۶) در دوران بنی امیه کدام امامان به شهادت رسیدند ؟ در دوران بنی امیه علاوه بر امام حسن و امام حسین ، امام سجاد و امام محمد باقر (ع) نیز به شهادت رسیدند

۷) چرا مردم ایران به مبارزه و مخالفت با حکومت اموی پرداختند ؟ مثال بزنید. مردم ایران که از ظلم و ستم و قوم گرایی امویان به ستوه آمده بودند از هر فرصتی برای مخالفت و مبارزه با حکومت اموی استفاده می کردند . ایرانیان در بسیاری از قیام ها و شورش هایی که علیه امویان به وقوع پیوست حضور موثری داشتند . برای مثال وقتی مختار ثقفی در کوفه به خونخواهی امام حسین و یارانش قیام کرد ایرانیان به او پیوستند .

۸) عباسیان چگونه به قدرت رسیدند ؟ در اواخر حکومت اموی آنها نمایندگان را به نقاط مختلف ایران از جمله خراسان فرستادند و مردم را به قیام علیه بنی امیه و حکومت یکی از افراد خاندان پیامبر (ص) دعوت کردند ، اما نمی گفتند منظورشان از آن فرد چه کسی است . ایرانیان مسلمان و به ویژه خراسانیان دعوت عباسیان را پذیرفتند و سرانجام ابومسلم سردار ایرانی در خراسان قیام کرد. او موفق شد امویان را شکست دهد و سَفّاح از خاندان عباسیان را به خلافت برساند

نکته: منصور، خلیفه ی دوم عباسی، شهر بغداد را بنا کرد و آن را مرکز خلافت عباسیان قرار داد

۹) کدام خلفای عباسی امامان شیعه را به زندان انداختند و به شهادت رساندند؟

منصور ، هارون الرشید ، متوکل

۱۰) آیا خلفای عباسی از ایرانیان در اداره حکومت استفاده میکردند؟ توضیح دهید؟

بله - خلفای عباسی بر خلاف امویان از ایرانیان در سمت های مهمی چون وزارت و فرماندهی سپاه و حکومت شهرها ، استفاده می کردند . البته بسیاری از ایرانیانی که به خدمت خلافت عباسی در آمدند ، سرنوشتی تلخ و ناگوار داشتند ، چنانکه منصور عباسی ناجوانمردانه ابومسلم خراسانی را به قتل رساند

نکته: منصور عباسی ناجوانمردانه ابومسلم خراسانی را به قتل رساند

ص ۶۲

۱۱) برمکیان چه کسانی بودند؟ برمکیان از خاندان های مشهور ایرانی بودند که در زمان خلافت هارون عهده دار وزارت و حکومت ولایات شدند و نفوذ و قدرت فراوان کسب کردند . خلیفه ناگهان بر آنان خشم گرفت و دستور داد آنها را از قدرت برکنار و زندانی کنند و به قتل برسانند

ص ۶۸

نکته: در قرن سوم هجری، خلافت عباسی رو به ضعف نهاد. در چنین شرایطی بود که به تدریج حکومت هایی در نقاط مختلف ایران شکل گرفت و تجزیه ی قلمرو پهناور خلافت آغاز شد.
۱۲) نخستین ایرانی که در مدینه به حضور پیامبر رسید و به اسلام مشرف شد چه کسی بود؟ درباره ی او توضیح دهید؟ سلمان فارسی بود سلمان در جنگ احزاب (خندق) حضور داشت و پیشنهاد کرد برای دفاع از شهر مدینه در مقابل حمله ی مشرکان ، خندقی حفر شود . پیامبر در باره او فرمود سلمان از اهل بیت ماست

نکته: پیامبر در مورد سلمان فارسی فرمود: سلمان از اهل بیت ماست

۱۳) ایرانیان چگونه به دین اسلام گرایش پیدا کردند؟ مردم ایران که در عصر باستان یکتاپرست بودند پس از درک پیام اسلام ، داوطلبانه این دین را پذیرفتند . پیام اسلام برابری و برادری بود . این پیام برای مردم ایران که از امتیازات طبقاتی اشراف ناخشنود بودند ، جذابیت فراوانی داشت . علاوه بر آن ، اخلاق و رفتار پیامبر و امامان شیعه ، نقش مهمی در علاقه مندی ایرانیان به دین اسلام داشت

۱۴) چرا ایرانیان علاقه و ارادت خاصی به حضرت علی (ع) و فرزندانش پیدا کردند؟
چون امام علی (ع) در دوران حکومت خود هیچ برتری و امتیازی برای اعراب، نسبت به غیر اعراب در نظر نمی گرفت

۱۵) حضور کدام امام و امام زادگان بزرگوار در ایران، تأثیر زیادی بر توجه و گرایش مردم ایران به دین اسلام گذاشت؟ امام رضا (ع) و خواهرش حضرت معصومه (س) و برادرش حضرت شاه چراغ

موفق باشید - حسین پور - دبیر مطالعات اجتماعی

سوالات درس دوازده مطالعات اجتماعی هشتم

ص ۶۹

(۱) چه چیزی شرایط مناسبی برای تشکیل سلسله های ایرانی به وجود آورد؟ خلافت عباسیان پس از یک قرن فرمانروایی، ضعیف شد و خلفا نمی توانستند قلمرو پهناور خود را به خوبی اداره کنند. از این رو، شرایط مناسبی برای تشکیل سلسله های ایرانی به وجود آمد.

(۲) مهم ترین سلسله های ایرانی که در فاصله ی قرن های سوم تا پنجم هجری بر بخش هایی از ایران حکومت می کردند چه نام داشتند؟ طاهریان - صفاریان - علویان - سامانیان - آل بویه

نکته: سلسله های طاهریان، صفاریان، سامانیان و آل بویه ریشه و تبار ایرانی داشتند اما علویان طبرستان، ریشه و تبار ایرانی نداشتند

(۳) رابطه سلسله های طاهریان و سامانیان با خلفای عباسی چگونه بود؟ این سلسله ها با فرمان خلفای عباسی به قدرت رسیدند و با تأیید آنها به حکومت خود ادامه دادند. این دو سلسله روابطی دوستانه با خلافت عباسیان برقرار کردند و امیران این سلسله ها معمولاً نسبت به خلفا اظهار وفاداری و فرمانبری می کردند. البته طاهریان و سامانیان در اداره امور قلمرو خود مستقل بودند و اجازه نمی دادند نمایندگان خلیفه در امور داخلی آنان دخالت کنند

نکته: طاهر ذوالیمینین، بنیانگذار سلسله ی طاهریان به فرمان مأمون خلیفه ی عباسی به حکومت خراسان منصوب شد

نکته: امیراسماعیل سامانی، مؤسس سلسله ی سامانیان نیز با تأیید خلیفه ی عباسی به حکومت رسید

(۴) بنیانگذاران کدام سلسله ها بدون اجازه خلفای عباسی حکومت خود را بر پا کردند؟ صفاریان - علویان طبرستان - آل بویه

نکته: یعقوب لیث، مؤسس سلسله ی صفاریان با پشتیبانی مردم سیستان و به خصوص گروه عیاران به قدرت دست یافت.

(۵) روابط صفاریان با خلفای عباسی چگونه بود؟ و اقدامات یعقوب لیث را بنویسید؟
روابط صفاریان با خلافت عباسی، خصمانه بود. یعقوب لیث صفاری علاوه بر آنکه حکومت

طاهریان را برانداخت ، به عراق لشکرکشی کرد و قصد داشت بغداد را تصرف کند ، اما از سپاه خلیفه شکست خورد . او در فکر جبران این شکست بود اما بیماری و مرگ فرصت جنگی دیگر را با خلیفه به وی نداد

۶) **چرا خلفای عباسی دشمن علویان طبرستان بودند ؟** زیرا علویان پیرو مذهب شیعه بودند و حکومت عباسیان را به رسمیت نمی شناختند و از آنان اطاعت نمی کردند

ص ۲۰

۷) **رابطه سلسله آل بویه با عباسیان چگونه بود ؟** رابطه سلسله آل بویه با عباسیان به گونه ای دیگر بود . چون آل بویه بغداد را تصرف کردند و خلفای عباسی را تحت نفوذ و سلطه ی خود گرفتند

ص ۲۱

۸) **دو سلسله ی ایرانی قرن های سوم تا پنجم هجری که پیرو مذهب شیعه بودند را نام بپسندید.** علویان طبرستان، آل بویه

۹) **دوران حکومت آل بویه چگونه بود؟** در دوران حکومت آنها، معارف و فرهنگ شیعه مورد توجه قرار گرفت و گسترش یافت. به دستور فرمانروایان آل بویه حرم مطهر امامان در نجف، کربلا و کاظمین بازسازی شد و مراسم روز عید غدیر و مجالس سوگواری امام حسین با شکوه برگزار می شد.

ص ۲۳

۱۰) **ایرانیان مسلمان در تأسیس و گسترش کدام علوم پیشگام بودند ؟** معارف اسلامی ، علوم انسانی و علوم تجربی ، هنر و ادبیات .

۱۱) **اقدامات مهم علمی و فرهنگی ایرانیان در قرون نخست هجری چه بود ؟** تدوین کتابها در رشته معارف اسلامی - درخشش دانشمندان مسلمان ایرانی در رشته های مختلف - تدوین قواعد صرف و نحو و دستور زبان و ادبیات عربی - انتقال بخشی از میراث ادبی و تاریخی ایران باستان به جامعه اسلامی بود

نکته: نویسندگان و مترجمان ایرانی مانند عبدالله بن مقفّع [مشهور به روزبه ایرانی] ، کتاب هایی را در موضوع تاریخ پادشاهان و قهرمانان کهن ایران و نیز اندرزنامه ها و آداب کشورداری از زبان پهلوی به زبان عربی ترجمه کردند.

۱۲) کدام سلسله های ایرانی نقش چشمگیری در رونق و شکوفایی فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی داشتند؟ چرا؟ سامانیان و آل بویه - زیرا بیشتر فرمانروایان این سلسله ها به علم و ادب علاقه مند بودند و برای عالمان، دانشمندان و ادیبان، ارزش و احترام فراوانی قائل می شدند

۱۳) کدام وزیران سامانی در شمار عالمان و ادیبان نامدار قرار داشتند؟ خاندان جیهانی و خاندان بلعمی (وزیران سامانیان)

ص ۲۵

نکته: پس از ورود اسلام به ایران تا مدت ها، عربی، زبان اداری ایران بود. فرمان ها و نامه های اداری به زبان عربی نوشته می شد و دانشمندان نیز کتاب های خود را به عربی می نوشتند.

۱۴) به چه علت از قرن سوم هجری به بعد رونق ادبیات فارسی آغاز شد؟ از قرن سوم هجری به بعد، در نتیجه ی علاقه ی امیران و وزیران حکومت های صفاریان و سامانیان به فرهنگ و زبان ایرانی، رونق ادبیات فارسی آغاز شد

۱۵) شاعران معروف دوره ی سامانی چه نام داشتند؟ رودکی و فردوسی

نکته: رودکی، پدر شعر فارسی با تشویق و حمایت سامانیان، اشعار خود را سرود. فردوسی نیز در اواخر دوره ی سامانیان، سرودن شاهنامه را آغاز کرد

نکته: مساجد از نخستین جلوه های مهم معماری ایرانی- اسلامی بودند. برخی از مساجد در ابتدای ورود اسلام به ایران براساس اصول معماری دوره ی ساسانی ساخته شدند

۱۶) کدام آرامگاه ها جلوه ی شکوهمند میراث معماری ایرانی - اسلامی به شمار می روند؟ آرامگاه امیر اسماعیل سامانی در بخارا و آرامگاه قابوس و شمگیر در گنبد کاووس

موفق باشید - حسین پور - دبیر مطالعات اجتماعی